

УДК 347.51:341.31(477)

Лаговська Наталія Валеріївна –

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Державний податковий університет
ORCID: ID 0000-0002-1732-2351

Nataliya V. Lagovska –

candidate of legal sciences, associate professor,
associate Professor of the Department of Civil Law and Procedure
Educational and Scientific Institute of Law
State Tax University
(79 b, Severnaya Street, Irpin, 08200, Ukraine)

Прокопчук Анастасія Олександрівна –

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Державний податковий університет
ORSID: ID 0009-0006-3033-3254

Anastasia O. Prokopchuk –

graduates of the first (bachelor's) level of higher education
State Tax University
(83 Matvey Dontsova Street, Irpin, 08200, Ukraine)
ORSID: ID 0009-0006-3033-3254

Пашко Владислава Денисівна –

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Державний податковий університет
ORSID: ID 0009-0004-3310-9181

Vladyslava D. Pashko –

graduates of the first (bachelor's) level of higher education
State Tax University
(17, Lvivska, Irpin, 08200, Ukraine)
ORCID: ID 0009-0004-3310-9181

Цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану збройною агресією: сучасні виклики та трансформаційні підходи

У статті досліджено особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану збройною агресією проти України, з урахуванням трансформації класичних деліктних конструкцій у воєнних умовах. Обґрунтовано, що масовий характер руйнувань, складність встановлення причинно-наслідкових зв'язків та ідентифікації належного відповідача зумовлюють необхідність формування спеціального режиму відшкодування шкоди. Проаналізовано нормативні засади визначення та класифікації воєнних збитків, положення Цивільного кодексу України, підзаконних актів щодо оцінки шкоди, а також міжнародні підходи до репараційної відповідальності держави-агресора. Акцентовано увагу на багатовимірному характері шкоди, що охоплює матеріальні, моральні та екологічні втрати. Встановлено, що чинні механізми цивільної відповідальності потребують адаптації шляхом запровадження презумпції відповідальності держави-агресора, спрощення доказування, цифровізації процедур фіксації та обліку збитків. Досліджено роль електронних реєстрів, платформ подання заяв та міжнародних компенсаційних механізмів у забезпеченні ефективного відшкодування. Обґрунтовано

необхідність гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами відповідальності та створення комплексної системи компенсації шкоди в умовах воєнного стану. Запропоновано напрями вдосконалення правового регулювання цивільно-правової відповідальності, спрямовані на підвищення ефективності захисту порушених прав та забезпечення принципу повного відшкодування шкоди. Методологічну основу дослідження становлять системний, порівняльно-правовий та формально-юридичний методи, що дозволили виявити закономірності трансформації деліктних конструкцій у сфері воєнних правопорушень. Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання для удосконалення національної системи відшкодування та інтеграції з міжнародним Реєстром збитків для України, а також для формування ефективних механізмів виконання рішень щодо компенсації шкоди.

Ключові слова: цивільно-правова відповідальність, збройна агресія, воєнні збитки, відшкодування шкоди, держава-агресор, презумпція відповідальності, моральна шкода, екологічна шкода, цифровізація, репарації.

N.V. Lagovska, A.O. Prokopchuk, V.D. Pashko Civil Liability for Damage Caused by Armed Aggression: Contemporary Challenges and Transformational Approaches

This article examines the specific features of civil liability for damages caused by armed aggression against Ukraine, focusing on the transformation of traditional tort law constructs under conditions of war. It is substantiated that large-scale destruction, difficulties in establishing causation, and identifying the proper defendant necessitate the development of a special legal regime for compensation of war-related damages. The study analyzes Ukrainian civil legislation, subordinate regulations on damage assessment, as well as international approaches to state responsibility and reparations. Attention is paid to the multidimensional nature of war damage, including property, non-property (moral), and environmental losses. It is demonstrated that existing civil liability mechanisms require adaptation through the introduction of a presumption of liability of the aggressor state, simplification of evidentiary standards, and digitalization of damage registration and verification procedures. The role of digital registries, electronic platforms, and international compensation mechanisms in ensuring effective redress is emphasized. The necessity of harmonizing national law with international standards and developing comprehensive compensation mechanisms is justified. Methodologically, the research is based on systemic, comparative legal, and formal legal approaches. The practical significance lies in proposals aimed at improving the effectiveness of civil liability mechanisms and ensuring full compensation for damages caused by armed aggression. In addition, the study highlights the importance of improving judicial procedures for cases related to war damages, including the introduction of simplified proceedings and specialized jurisdiction mechanisms. Particular attention is given to the assessment of moral damages in wartime conditions, where psychological suffering caused by displacement, loss of relatives, and destruction of housing requires more flexible evaluation criteria. The article also considers the role of international cooperation in the establishment of compensation funds and mechanisms for the recovery of assets belonging to the aggressor state and its affiliates aimed at strengthening enforcement efficiency and transparency in compensation processes.

Keywords: civil liability, armed aggression, war damages, compensation of harm, aggressor state, presumption of liability, moral damages, environmental damage, digitalization, reparations, evidence standards, compensation mechanisms.

Постановка проблеми. Збройна агресія проти України спричинила масштабні руйнування та істотні порушення майнових і немайнових прав фізичних та юридичних осіб. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває ефективність інституту цивільно-правової відповідальності як механізму компенсації шкоди та відновлення порушених прав.

Водночас класична модель цивільної відповідальності, сформована для умов мирного часу, виявляється недостатньо пристосованою до

реалій воєнних деліктів. Серед ключових проблем слід виокремити складність визначення належного відповідача, вплив юрисдикційного імунітету іноземної держави, обмеженість механізмів виконання судових рішень, а також відсутність єдиних підходів до оцінки шкоди, завданої внаслідок бойових дій.

Крім того, чинне законодавство не повною мірою враховує специфіку правовідносин, пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої збройною агресією, що потребує

його адаптації до нових умов. Особливого значення набуває також узгодження національних правових підходів із міжнародними стандартами відповідальності держав та механізмами репарацій.

Таким чином, актуальним є комплексне переосмислення інституту цивільно-правової відповідальності з урахуванням сучасних безпекових викликів, що передбачає розроблення ефективних правових механізмів відшкодування шкоди та забезпечення єдності правозастосовної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану збройною агресією, останніми роками стала предметом активного наукового осмислення як у вітчизняній, так і в зарубіжній правничій доктрині. Дослідження у цій сфері здебільшого зосереджуються на переосмисленні класичних конструкцій цивільної відповідальності, адаптації їх до умов воєнного стану, а також на пошуку ефективних механізмів компенсації завданих збитків. Її різні аспекти досліджували такі науковці, як В. А. Васильєва, М. М. Великанова, І. О. Дзера, А. С. Довгерт, Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кохановська, В. І. Крат, В. В. Луць, Р. А. Майданик, О. О. Первомайський, В. Д. Прима, С. О. Сліпченко, І. В. Спасибо-Фатєєва та інші. У їхніх працях сформовано фундаментальні теоретико-методологічні засади розуміння цивільно-правової відповідальності, зокрема щодо її підстав, умов та функціонального призначення.

Невирішені раніше проблеми. Тривалий час у цивілістичній науці домінувала концепція, відповідно до якої підставою цивільно-правової відповідальності визнавався склад цивільного правопорушення як сукупність взаємопов'язаних об'єктивних і суб'єктивних елементів, що зумовлюють виникнення обов'язку відшкодування шкоди.

Водночас сучасні наукові розвідки дедалі більше орієнтовані на переосмислення зазначеної доктрини з урахуванням новітніх викликів, зокрема пов'язаних із відшкодуванням шкоди, завданої збройною агресією, що потребує адаптації класичних підходів до умов воєнного часу.

Метою статті є комплексне дослідження особливостей цивільно-правової

відповідальності за шкоду, завдану збройною агресією, з урахуванням сучасних викликів, а також обґрунтування трансформаційних підходів до вдосконалення правових механізмів відшкодування такої шкоди в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Сучасні умови збройної агресії проти України обумовлюють необхідність суттєвого переосмислення усталених доктринальних підходів до цивільно-правової відповідальності. Особливості шкоди воєнного характеру виходять за межі традиційного розуміння цивільно-правового правопорушення, передусім у частині доведення вини конкретних суб'єктів та встановлення безпосереднього причинно-наслідкового зв'язку в ситуації масштабних руйнувань. За таких умов актуалізується потреба трансформації інституту відповідальності – від класичної деліктної конструкції до впровадження спеціалізованих механізмів гарантованої компенсації, що забезпечуються як на національному, так і на міжнародному рівнях[1].

Теоретичні засади інституту цивільно-правової відповідальності ґрунтуються на ідеї відновлення порушених прав та забезпечення справедливості. У системі цивільного права цей інститут розглядається як форма юридичної відповідальності, спрямована на відновлення попереднього правового стану. Водночас він має виразну компенсаційну функцію, яка охоплює як відшкодування реальних збитків, так і запобігання аналогічним правопорушенням у майбутньому. Загалом цивільно-правова відповідальність розглядається як сукупність майнових заходів впливу, спрямованих на усунення негативних наслідків правопорушення та стимулювання належного виконання цивільних обов'язків.

Функціональне значення цивільної відповідальності у системі захисту прав визначається її багатовекторністю. Компенсаторна функція забезпечує повне відшкодування збитків і втраченої вигоди; превентивна – спрямована на формування правомірної поведінки через загрозу негативних майнових наслідків; правовідновлювальна – передбачає усунення наслідків правопорушення як у матеріальній, так і в нематеріальній площині.

Аналіз трансформацій механізму цивільної відповідальності зумовлює необхідність перегляду самої категорії шкоди, яка в умовах війни набуває комплексного та системного характеру, виходячи за межі індивідуалізованого приватного правопорушення. Визначення та класифікація збитків, завданих збройною агресією, у національному праві здійснюється, зокрема, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326, яка закріплює комплексний підхід до їх обліку та систематизації, включаючи економічні втрати, руйнування об'єктів інфраструктури, житлового фонду, енергетичного сектору, а також шкоду довкіллю, і визначає компетенцію уповноважених органів щодо збору та верифікації інформації [2]. При цьому положення статей 22 та 1166 Цивільного кодексу України традиційно орієнтовані на відшкодування матеріальних збитків, що охоплюють як прямі втрати, так і неотриманий прибуток [3]. Водночас істотного значення набуває шкода, завдана життю та здоров'ю осіб, яка регулюється нормами Глави 82 ЦК України, а також моральна шкода відповідно до статті 23 ЦК України, що в умовах війни проявляється у глибоких психологічних переживаннях, спричинених втратою житла, вимушеним переміщенням чи загибеллю близьких [3]. Окремо слід виокремити екологічні збитки, оцінка яких здійснюється за спеціальними методиками, затвердженими Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів, зокрема Наказом № 167, що свідчить про багатовимірний характер воєнної шкоди [4].

Особливого значення набувають механізми реалізації цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану війною, які мають охоплювати не лише матеріальні, а й моральні та екологічні втрати. Масштабність збройного конфлікту зумовлює необхідність комплексної оцінки збитків із урахуванням інтересів фізичних осіб, суб'єктів господарювання та держави. Це, у свою чергу, обумовлює потребу вдосконалення нормативно-правових інструментів, запровадження прозорих процедур верифікації заявлених втрат і застосування сучасних методів їх оцінювання, що є передумовою ефективного відшкодування.

Актуальною залишається також проблема координації діяльності національних органів,

відповідальних за облік збитків, із міжнародними інституціями, які забезпечують притягнення держави-агресора до відповідальності. Впровадження уніфікованих стандартів оцінки шкоди, створення цифрових реєстрів пошкодженого майна та централізованих інформаційних платформ сприяє підвищенню ефективності компенсаційних механізмів і забезпечує прозорість відповідних процедур. Водночас необхідно враховувати соціально-психологічні наслідки воєнних дій, що зумовлює потребу у спеціалізованих програмах підтримки постраждалих осіб.

Суттєвою проблемою є визначення суб'єкта цивільно-правової відповідальності. Традиційна модель, яка передбачає встановлення конкретного правопорушника, в умовах війни виявляється малоефективною, оскільки руйнування мають масовий характер і не завжди піддаються індивідуалізації. Дії держави-агресора охоплюють значні території та множинність суб'єктів, що ускладнює застосування класичних деліктних конструкцій.

Відповідно до національного законодавства, основний тягар відповідальності за завдані збитки покладається на державу-агресора. Водночас практична реалізація такого підходу пов'язана з низкою викликів, зокрема юрисдикційного характеру та проблемами виконання судових рішень. Важливим кроком у цьому напрямі стало прийняття Закону України № 2249-IX від 12.05.2022, який передбачає механізми примусового вилучення активів держави-агресора та її резидентів як елемент компенсації шкоди [7]. Поряд із цим можливими є випадки притягнення до відповідальності конкретних фізичних чи юридичних осіб, однак доведення причинно-наслідкового зв'язку між їхніми діями та заподіяною шкодою у воєнний період є істотно ускладненим.

Оцінка збитків виступає ключовим елементом механізму цивільної відповідальності, оскільки визначає обсяг компенсації [8]. В умовах збройного конфлікту традиційні підходи до оцінювання потребують адаптації з огляду на масовість руйнувань та обмеженість інформації. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 326, запроваджено системний підхід до класифікації збитків за основними напрямками, що забезпечує уніфікований облік та верифікацію даних [2].

Важливу роль для компенсації завданих збитків відіграє впровадження цифрових технологій, зокрема електронних реєстрів пошкодженого майна та платформ подання заяв, що сприяє підвищенню оперативності та прозорості процедур компенсації. Для визначення розміру матеріальних збитків застосовуються методи оцінки ринкової вартості майна, врахування упущеної вигоди та витрат на відновлення. Значна увага також приділяється оцінці моральної шкоди відповідно до статті 23 ЦК України. Важливим нормативним підґрунтям у цій сфері є Закон України № 2923-IX від 23.02.2023 [5], а також Постанова Кабінету Міністрів України № 380 від 26.03.2022, яка передбачає використання цифрових сервісів, зокрема платформи «Дія», для подання відповідних заяв [6].

Реалізація принципу повного відшкодування шкоди, стала базовою для інституту цивільної відповідальності, яка забезпечується через застосування зазначених механізмів. Водночас практика свідчить про наявність суттєвих проблем, пов'язаних із достовірністю інформації, встановленням причинно-наслідкових зв'язків та ефективністю виконання рішень про компенсацію, що вимагає подальшого вдосконалення правового регулювання у цій сфері.

Висновки. Проведений нами аналіз свідчить, що сучасні умови збройної агресії суттєво трансформують класичні підходи до цивільно-правової відповідальності, виявляючи їх обмеженість у частині визначення суб'єкта відповідальності, встановлення причинно-наслідкового зв'язку, оцінки завданої шкоди та забезпечення реального відшкодування збитків. Масовий і комплексний характер воєнних втрат, а також залучення держави-агресора як ключового суб'єкта відповідальності обумовлюють необхідність модернізації як нормативно-правових, так і інституційних механізмів компенсації.

З метою подолання окреслених проблем ми пропонуємо наступні кроки:

- **нормативно визначити спеціальний режим цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану збройною агресією**, який передбачатиме відступ від класичної моделі деліктної відповідальності, зокрема щодо

спрощення доведення вини та причинно-наслідкового зв'язку;

- **запровадити презумпцію відповідальності держави-агресора** за шкоду, завдану на території України, із покладенням обов'язку спростування такої презумпції на відповідну сторону;

- **удосконалити та спростити механізми доказування**, зокрема через законодавче визнання електронних доказів, фото- та відеофіксації, даних супутникового моніторингу як належних і допустимих доказів у справах про відшкодування воєнних збитків;

- **створити єдину державну цифрову платформу обліку та верифікації завданих збитків**, інтегрованої з міжнародними реєстрами збитків, що забезпечить уніфікований підхід до збору та обробки інформації;

- **розробити уніфіковані методики оцінки завданих збитків**, включаючи матеріальні, моральні та екологічні збитки, із залученням міждисциплінарних підходів та міжнародного досвіду;

- **посилити взаємодію з міжнародними органами**, зокрема щодо створення та функціонування міжнародних компенсаційних механізмів (фондів, трибуналів), спрямованих на забезпечення реального відшкодування шкоди за рахунок активів держави-агресора;

- **розширити національні механізми компенсації**, у тому числі через запровадження державних програм попереднього (авансового) відшкодування шкоди постраждалим із подальшим регресним стягненням з держави-агресора;

- **удосконалити процесуальне законодавство** шляхом запровадження спрощених процедур розгляду справ цієї категорії та встановлення спеціалізованої юрисдикції або судових палат;

- **посилити гарантії відшкодування моральної шкоди**, зокрема через розроблення орієнтовних критеріїв її оцінки в умовах воєнного стану;

- **забезпечити ефективне виконання судових рішень**, у тому числі через механізми примусового стягнення активів, що належать державі-агресору або пов'язаним із нею особам.

Таким чином, удосконалення інституту цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану збройною агресією, має здійснюватися

комплексно – шляхом поєднання нормативних змін, цифровізації процедур, розвитку доказової бази та активної інтеграції з міжнародними компенсаційними механізмами. Це сприятиме

підвищенню ефективності захисту прав потерпілих та забезпеченню реалізації принципу повного відшкодування шкоди.

Список використаних джерел:

1. Терещук М. Генеза правового інституту цивільно-правової відповідальності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. Ч. 1. № 83. С. 419–424.
2. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF> (дата звернення: 14.04.2026).
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
4. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, заподіяної довкіллю внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 13 квітня 2022 р. № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22> (дата звернення: 14.04.2026).
5. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 19.04.2026).
6. Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-p#n48> (дата звернення: 19.04.2026).
7. Про затвердження Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 травня 2022 року «Про примусове вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів». Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2249-20#Text> (дата звернення: 19.04.2026).
8. Лаговська Н.В., Коваленко О.М. Проблема нормативно-правового регулювання відповідальності за шкоду завдану каліцтвом. *Міжнародний юридичний вісник: Актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. Випуск №17. 2022. С. 104–115.

References:

1. Tereshchuk M. Geneza pravovoho instytutu tsyvilno-pravovoi vidpovidalnosti v Ukraini. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2025. Ch. 1. № 83. S. 419–424.
2. Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia shkody ta zbytkiv, zavdanykh Ukraini vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 bereznia 2022 r. № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF> (data zvernennia: 14.04.2026).
3. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 40–44. St. 356.
4. Pro zatverdzhennia Metodyky vyznachennia rozmiru shkody, zapodiianoi dovkilliu vnaslidok nadzvychnykh sytuatsii ta/abo zbroinoi ahresii: Nakaz Ministerstva zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy vid 13 kvitnia 2022 r. № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22> (data zvernennia: 14.04.2026).
5. Pro kompensatsiiu za poshkodzhennia ta znyshchennia okremykh katehorii obiektiv nerukhomoho maina vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi

Federatsii proty Ukrainy, ta Derzhavnyi reiestr maina, poshkodzheno ta znyshcheno vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (data zvernennia: 19.04.2026).

6. Pro zbir, obrobku ta oblik informatsii pro poshkodzhene ta znyshchene nerukhome maino vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-p#n48> (data zvernennia: 19.04.2026).

7. Pro zatverdzhennia Ukazu Prezydenta Ukrainy “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 11 travnia 2022 roku “Pro prymusove vyluchennia v Ukraini obektiv prava vlasnosti Rosiiskoi Federatsii ta yii rezydenti”. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2249-20#Text> (data zvernennia: 19.04.2026).

8. Lahovska N.V., Kovalenko O.M. Problema normatyvno-pravovoho rehuliuвання vidpovidalnosti za shkodu zavdanu kalitstvom. *Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: Aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka)*. Vypusk №17. 2022. S. 104-115.

ISSN 2409-6415

Електронне
науково-практичне
фахове видання

2026 / № 145

Журнал східноєвропейського права

(Протокол № 3 від 08 жовтня 2013 року)

Включено до Переліку наукових фахових видань України
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 № 409)

ISSN 2409-6415

Журнал східноєвропейського права внесений до HeinOnline

Проблематика: висвітлення результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень, дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з актуальних проблем становлення та прагматичного розвитку східноєвропейського права в умовах глобалізаційних викликів

Галузь науки: юридичні науки

Періодичність: щомісячно

Головний редактор: Мосьондз Сергій Олександрович, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи ПВНЗ «Університет сучасних знань»

Члени редколегії: **Брановицький Віктор Володимирович**, кандидат економічних наук, доктор юридичних наук, доцент кафедри економічної теорії, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, **Кравченко Михайло Георгійович**, доктор юридичних наук, старший дослідник, професор кафедри теоретичної юриспруденції, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, **Бортняк Валерій Анатолійович**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових і гуманітарних наук, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, **Школик Андрій Михайлович**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та фінансового права, Львівський національний університет імені Івана Франка, **Бортняк Катерина Василівна**, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових і гуманітарних наук, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, **Кузьменко Оксана Володимирівна**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного та міжнародного права, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, **Ікболжон Корабоев**, доктор філософії (PhD), професор, професор і директор Центру глобального та регіонального управління MNU, Університет імені Максута Нарікбаєва (Казахстан), **Агне Тваронавічене**, доктор права, PhD, професор, професор на повну ставку, Університет Миколаса Ромеріса (Литва), **Альберто Пекораро**, доктор права, доцент, доцент міжнародного права, Університет імені Максута Нарікбаєва (Казахстан).

Адреса редакції: вул. Велика Васильківська, 57/3, м. Київ, Україна, 03150

Тел.: +38 (063) 758 57 24

E-mail: easternlaw.ua@gmail.com

Сайт: <http://easternlaw.com.ua>

(Protocol No. 3 dated 08 October 2013)
Included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine
(Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 17.03.2020 No. 409)
ISSN 2409-6415

The Journal of Eastern European Law is included in HeinOnline

Issue: lighting the results of basic and applied research, dissertations for the degree of doctor and candidate of sciences on current issues of establishment and pragmatic development of Eastern European law within globalization challenges

Branch of science: jurisprudence

Frequency: monthly

Editor in Chief: Mosondz Serhii Oleksandrovych, Doctor of Legal Sciences, professor, Vice-Rector on Research of the Private Higher Educational Establishment “The University of Modern Knowledge”

Members of the editorial board: **Viktor Volodymyrovych Branovytskyi**, Candidate of Economic Sciences, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of Economic Theory, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman; **Mykhailo Heorhiiovych Kravchenko**, Doctor of Legal Sciences, Senior Researcher, Professor of the Department of Theoretical Jurisprudence, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman; **Valerii Anatoliiovych Bortniak**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Department of State-Legal and Humanities Sciences, V. I. Vernadsky Taurida National University; **Andrii Mykhailovych Shkolyk**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Professor of the Department of Administrative and Financial Law, Ivan Franko National University of Lviv; **Kateryna Vasylivna Bortniak**, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of State-Legal and Humanities Sciences, V. I. Vernadsky Taurida National University; **Oksana Volodymyrivna Kuzmenko**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Head of the Department of Public and International Law, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman; **Ikboljon Koraboev**, Doctor of Philosophy (PhD), Professor, Professor and Director of the Center for Global and Regional Governance, MNU, Maqsut Narikbayev University (Kazakhstan); **Agnė Tvaronavičienė**, Doctor of Law, PhD, Professor, Full Professor, Mykolas Romeris University (Lithuania); **Alberto Pecoraro**, Doctor of Law, Associate Professor, Associate Professor of International Law, Maqsut Narikbayev University (Kazakhstan).

Address of the editorial office: 57/3 Velyka Vasylkivska Street, Kyiv, 03150, Ukraine

Tel.: +38 (063) 758 57 24

E-mail: easternlaw.ua@gmail.com

Website: <http://easternlaw.com.ua>

ЗМІСТ

Воронятніков О.О., Кожура Л.О., Цвіркун Ю.І. Адміністративно-правові моделі участі закладів вищої освіти у міжнародному співробітництві: порівняльний аналіз країн ЄС та України.....	11
Дуліба Є.В., Теремецький В.І. Формування та реалізація державної політики у сфері охорони праці в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення.....	21
Карелін В.В., Безручак А.А., Геращенко Г.С. Адміністративно-правове регулювання діяльності повітряних сил Збройних сил України.....	35
Комісаров О.Г., Шкарупа К.В. Кабінет Міністрів України в адміністративно-правовому механізмі встановлення та забезпечення функціонування зон із особливими умовами користування військових об'єктів.....	46
Костяшкін І.О. Договір як інструмент розподілу майна подружжя: взаємодія цивільного та сімейного права.....	54
Сотула О.С. Особливості адміністративно-правового забезпечення охорони праці неповнолітніх в умовах воєнного стану: виклики для України та релевантні практики США.....	62
Стрельченко А.М., Стрельченко О.Г., Цубенко В.Л. Проблеми визначення співвідношення адміністративного та дисциплінарного провадження в сучасному праві.....	71
Теремецький В.І., Аврамова О.Є. Співвідношення норм академічної доброчесності та авторського права під час встановлення факту академічного плагіату.....	79
Чорна В.Г. Державний контроль у сфері оціночної діяльності: правова природа та особливості реалізації.....	90
Чорна В.Г., Кузьменко О.В., Кожура Л.О. Фінансова безпека та операції з криптовалютами: теоретико-правові засади мінімізації ризиків.....	98
Шопіна І.М. Принципи етичного використання штучного інтелекту у сфері освіти: правовий аспект.....	104
Яковюк І.В., Спенсер К., Удовицький О. Стадійна інтеграції: трансформація правового статусу країни-кандидата в члени Європейського Союзу (на прикладі України).....	110

Білоус Т.Й., Ковбасюк В.С. Особливості захисту авторських прав у цифровому середовищі після смерті автора.....	124
Булик І.Л. Інституційна система суб'єктів управління персоналом у сфері публічної служби України.....	130
N.P. Holota Legal Regulation of Trade-Based Money Laundering under Martial Law: Risk Analysis in the Foreign Economic Activity of Ukraine.....	137
Грабар Н.М. Динаміка майнових правовідносин за участі особи, зниклої безвісти за особливих обставин: теоретико-прикладний аспект.....	142
Жуков П.І., Савченко П.Д. Екстрена медична допомога як складова права на охорону здоров'я в Україні: поняття та особливості.....	150
Івахненко О.А., Дмитрієв В.В. Реабілітація осіб з інвалідністю як складова права на охорону здоров'я в Україні.....	161
Кравчук П.Ю. Роль суду у забезпеченні безпеки свідка на стадії судового розгляду.....	174
Лаговська Н.В., Прокопчук А.О., Пашко В.Д. Цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану збройною агресією: сучасні виклики та трансформаційні підходи.....	180
Лапка О.Я., Красницька А.В. Правотворчість як форма правової комунікації: теоретико-правовий аналіз.....	187
Лугіна Н.А., Добровольська Ю.О. Процесуальні повноваження прокурора щодо забезпечення безпеки свідка на стадії досудового розслідування.....	195
Лугіна Н.А., Радванський Ю.О., Добровольська Ю.О. Європейська конвенція про кіберзлочинність як ключовий інструмент кримінально-правової охорони суспільних відносин у кіберпросторі України.....	202
Лисеюк А.М. Принципи протидії деструктивним інформаційним впливам.....	209
Лукашенко А.А., Омельченко Н.Л. Адміністративно-правові засади реформування публічної служби в Україні.....	216
O.A. Marushchak Electronic System in the Construction Sector as a Mechanism for Minimizing Corruption Risks.....	225